

PHASIS

Greek and Roman Studies

VOLUME 13-14 2010-2011

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY

INSTITUTE OF CLASSICAL, BYZANTINE AND MODERN GREEK STUDIES

EDITORIAL BOARD:

Rismag Gordeziani – Editor-in-Chief (Tbilisi)
Michael von Albrecht (Heidelberg)
Dimitris Angelatos (Athens)
Valeri Asatiani (Tbilisi)
Irine Darchia (Tbilisi)
Riccardo Di Donato (Pisa)
Tina Dolidze (Tbilisi)
Levan Gordeziani (Tbilisi)
Sophie Shamanidi (Tbilisi)
Nana Tonia (Tbilisi)
Renzo Tosi (Bologna)
Jürgen Werner (Berlin)
Tamara Cheishvili – Executive Secretary (Tbilisi)

ფასისი 13-14, 2010-2011

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
კლასიკური ფილოლოგიის, ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეცისტიკის
ინსტიტუტის ბერძნული და რომაული შტუდიები

© პროგრამა 'ლოგოსი', 2010-2011

ISSN 1512-1046

EDITORIAL NOTE

Those who wish to contribute to the journal *Phasis* are requested to submit an electronic version and a hard copy of their paper (in *Microsoft Word for Windows* format). If there are any special characters in the paper, please indicate them on the left margin next to their respective lines.

Papers must be submitted in the following languages: English, French, German, Italian and Modern Greek.

Accepted papers will be published in the next volume. Each contributor will receive one copy of the volume. Please send us your exact whereabouts: address, telephone number, fax number, e-mail.

Institute of Classical, Byzantine and Modern Greek Studies
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
13 Chavchavadze ave., 0179 Tbilisi, Georgia
Tel.: (+995 32) 2 22 11 81
Fax: (+995 32) 2 22 11 81
E-mail: phasis@greekstudies-tsu.ge
WebPage: www.greekstudies-tsu.ge

CONTENTS

Part I

Lela Alexidze (Tbilisi) Orphische Theogonie und platonische Kosmologie in den Prokloskommentaren	9
Irine Darchia (Tbilisi) For Symbolic Interpretation of Some Passages of Plato's <i>Phaedo</i>	27
Levan Gordeziani (Tbilisi) To the Interpretation of CTU A 3-4	31
Rismag Gordeziani (Tbilisi) The Colchians in the Adriatic - Poetic Imagination or a Historical Fact	42
Ekaterine Kobakhidze (Tbilisi) The Tradition of Foster Adoption in Ancient Mediterranean Area and Georgia	55
Ketevan Nadareishvili (Tbilisi) The Myth of Apsyrtos in the Ancient Sources	60
Manana Pkhakadze, Raul Chagunava (Tbilisi) The Myth of Argonauts and Colchian Method of Gold Production	73
Robert Schmitt-Brandt (Heidelberg) Berge, Türme und Tempel in altorientalischen und mediterranen Kulturen	80
Irene Tatišvili (Tbilisi) Traces of Hattian Syntax in Some Hittite Ritual Expressions?	87
Rusudan Tsanova (Tbilisi) Some Religious Aspects in pre-Christian Georgia	95
Part II	
Medea Abulashvili (Tbilisi) Some Remarks on the Genesis of Greek and Georgian non-Ritual Songs	115
Tamar Aptsiauri (Tbilisi) The Theory of ἀποκατάστασις in <i>The Life of Moses</i> by Gregory of Nyssa	124

Svetlana Berikashvili (Tbilisi) Συντακτικά στοιχεία της αντιπαραβολικής ανάλυσης Ελληνικής και Γεωργιανής	131
Rusudan Burjanadze (Tbilisi) Antiquity in Modern Georgian Literature	140
Irine Chogoshvili (Tbilisi) The Language of Gods and the Use of Foreign Words with Homer	147
Lela Chotalishvili (Tbilisi) Minoan sa-ra ₂ and Mycenaean Texts	155
Maia Danelia (Tbilisi) Zur Aktualisierung der kaukasischen Thematik von Apollonios Rhodios bis Valerius Flaccus	163
Irine Darchia (Tbilisi) Greek Mani and Georgian Svaneti	173
Μαρία Δημάση, Ιλόνια Μανελίδου (Κομοτηνή) Λογοτεχνικές μεταφράσεις του έργου του Ακάκι Τσερετέλι στην ελληνική γλώσσα και διαπολιτισμικός διάλογος. Το αυτοαναφορικό στοιχείο ως σχόλιο διακειμενικότητας στην ανάγνωση ποιήματος του Τσερετέλι και του Οδυσσέα Ελύτη	182
Tina Dolidze (Tbilisi) Christliches und Hellenisches in der Epistemologie des Origenes	196
Tea Dularidze (Tbilisi) The Institution of Envoys with Homer – Origin of Diplomacy in Antiquity	212
Iamze Gagua (Tbilisi) Moral Code of Epic Heroes	219
Ketevan Gardapkhadze (Tbilisi) Greek Symbols in Galaktion Tabidze's Poetic Language	228
Manana Garibashvili (Tbilisi) Ancient Motifs in the Works of Georgian Symbolists	235
Tinatini Giorgobiani (Tbilisi) Some Aspects of Greek-Georgian Cultural Dialogue	246
Rismag Gordeziani (Tbilisi) Greek Factor in the Formation of the Opposition Europe/ Asia	252

Victoria Jugeli (Tbilisi) The Georgian <i>Life of Julian-Saba</i> (cod. <i>Sin. Georg. 6</i>) and its Greek and Syriac sources (<i>Historia Philothea</i> by Theodoret of Cyrus)	260
Maya Kakashvili (Tbilisi) Αλληγορία Αγίας	273
Zaza Khintibidze (Tbilisi) Greek-Georgian Cultural and Literary Dialogue: Plato, Aristotle, Rustaveli	277
Ekaterina Kiria (Tbilisi) Pneumatological Research according to the Third Homily of <i>De oratione Dominica</i> of Gregory of Nyssa	282
Ekaterine Kobakhidze (Tbilisi) Hegeleus the Tyrsenian in Corinth and Demaratus the Corinthian in Tyrsenia	291
Gvantsa Koplatadze (Tbilisi) Phenomenon of Love in <i>Symposium</i> by Plato and <i>Symposium</i> by Methodius of Patara	297
Magda Mchedlidze (Tbilisi) On the History of the Term <i>mAnij</i>	315
Ketevan Nadareishvili (Tbilisi) Medea in the Context of the East/West Relationships	327
Dali Nadibaidze (Tbilisi) Minoan Art and the Role of Greek and Roman Culture in the Formation of Christian Art	335
Sandro Nikolaishvili (Tbilisi) Byzantine Imperial Ideology and Political Thinking: Model for the 12 th century Georgian Kingship	346
Ketevan Nizharadze (Tbilisi) The Phenomenon of Epiphysis in Ancient Greek Literature and Its Paradigmatic Nature for the Post-Antique Literature	354
Manana Pkhakadze, Raul Chagunava (Tbilisi) Medea and <i>The Description of Megrelia</i> by Arcangelo Lamberti	366
Maia Shukhoshvili (Tbilisi) For Ancient and Modern Meaning of Liberal Education	375

Tamar Tarkhnishvili (Tbilisi) The Popular Assembly in Greece and Georgia's Highlands	379
Nana Tonia (Tbilisi) Time and Poetesses	386
Ana Tsanava (Tbilisi) <i>Orestes</i> by Euripides and Modern Conceptions of Thrillers	394
Rusudan Tsanava (Tbilisi) Odysseus: A Modern Discourse of an Epic Hero	400
Giorgi Ugulava (Tbilisi) Idee der Utopie in altgriechischer Literatur und ihre modernen Rezeptionen	408
Εμμανουήλ Βαρβούνης (Κομοτηνή) Η Ελληνική Λαϊκή Λατρεία μεταξύ Ανατολής και Δύσης: Ζητήματα Πολιτισμικού Διαλόγου στη Θρησκευτική Λαογραφία	417
Maria Vergeti (Komotini) Waves of Immigration of Greeks from the Former Soviet Union in the 20 th century	436
Ana Zhorzholiani (Tbilisi) Some Aspects of the Manipulation of Public Relations in Ancient Greece and Contemporaneity	443
Books in Georgian	447
Short Versions	
Notices of Books	455
Editions of the Publishing House Logos. Catalogue 2010-2011	458
Anniversary	460

Svetlana Berikashvili (Tbilisi)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑΝΗΣ

Εισαγωγή

Η αντιπαραβολική ανάλυση είναι πολύ σημαντική κατά την εκμάθηση ξένης/δεύτερης γλώσσας κυρίως γιατί στρέφει το ενδιαφέρον των επιστημόνων στο σημαντικότερο ρόλο της μητρικής γλώσσας. Ο διδασκόμενος πάντα χρησιμοποιεί τη μητρική του γλώσσα ως σημείο αναφοράς στην προσπάθειά του να κατακτήσει το νέο γλωσσικό σύστημα. Η θεωρία αυτή αμφισβητήθηκε σοβαρά από διάφορους επιστήμονες,¹ όμως παραμένει μια από τις πιο σημαντικές προσεγγίσεις κατά τη διδασκαλία ξένης/δεύτερης γλώσσας. Στην ανακοίνωσή μας θα παρουσιάσουμε τις συντακτικές ιδιαιτερότητες της Ελληνικής και της Γεωργιανής και θα προσπαθήσουμε να ορίσουμε κάποια κοινά στοιχεία που είναι σημαντικά αφενός από τη διαπολιτισμική και αφετέρου από τη διδακτική άποψη.

Η μελέτη μας θα εστιαστεί στα εξής θέματα: α) η γραμμική διάταξη του Υποκειμένου (S), Ρήματος (V) και Αντικειμένου (O), β) η τοποθέτηση του προσδιορισμού (επιθετικού και ετερόπρωτου) πριν ή μετά από το ουσιαστικό που προσδιορίζει, γ) διάφορες συντακτικές δομές: η εργαστική και η ονομαστική σύνταξη (ergative and nominative construction). Μερικά απ'αυτά τα συντακτικά σχήματα είναι τα λεγόμενα καθολικά (universalia) της γλώσσας, που απαντούμε σε όλες γλώσσες παγκόσμια.

---

¹ Βλ. σχετικά Gass S., Selinker L., *Second Language Acquisition: An Introductory Course*, London: Elbraum 2001; Zobl H., *The Formal and Developmental Selectivity of L1 Influence on L2 Acquisition*, *Language Learning* 30, 1980; Odlin T., *Language Transfer: Cross-linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press 1989 και άλλα.

Σύντομη περιγραφή της έρευνας

Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος ευρύτερης μελέτης με θέμα αντιπαραβολική ανάλυση Γεωργιανής και Ελληνικής γλώσσας. Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η σύγκριση των διαφόρων συστημάτων των δύο γλωσσών, καθώς και η ανάλυση των λανθασμένων επιλογών από τους γεωργιανούς διδασκόμενους κατά την εκμάθηση ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Η μελέτη μας αποτελούνταν από διάφορα στάδια:

1. η συγγραφή του βιβλίου *Αντιπαραβολική γραμματική Ελληνικής και Γεωργιανής γλώσσας*² με έμφαση στην περιγραφή του ονοματικού συστήματος και στις δύο γλώσσες.
2. η διεξαγωγή των σεμιναρίων με θέμα στοιχεία αντιπαραβολικής ανάλυσης Ελληνικής και Γεωργιανής στο Ινστιτούτο Κλασικών, Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Κρατικού Πανεπιστημίου Τιφλίδας, καθώς και
3. η συλλογή και η ανάλυση δεδομένων που πραγματοποιήθηκε με βάση ερωτηματολόγια και διάφορες ασκήσεις των μη-ελληνόφωνων φοιτητών.

Μεθοδολογία

Για την επίτευξη των στόχων μας, όσο θεωρητικών τόσο και πρακτικών χρησιμοποιήσαμε τις εξής μεθόδους: συγχρονική, περιγραφική, συγκριτική, αντιπαραβολική και μέθοδο ανάλυσης λαθών.

Θεωρητική βάση

Ως θεωρητική βάση χρησιμοποιήθηκε το πρότυπο παραδοσιακής αντιπαραβολικής ανάλυσης της δομής (Structural Contrastive Grammar Model) και όχι μετασηματιστικής-γενετικής γραμματικής.³ Διότι οι συγκρίσεις στα πλαίσια της παραδοσιακής γραμματικής αποφάνηκαν να είναι πιο χρήσιμες για τις πρακτικές διδακτικές ανάγκες, παρά εκείνες της μετασηματιστικής-γενετικής, που ωστόσο είναι πολύ σημαντικές για κάποια θεωρητικά συμπεράσματα.

Η γραμμική διάταξη των λέξεων σε μια φράση

Για να σχηματιστεί σωστή πρόταση οι λέξεις πρέπει να ακολουθούν μια ορισμένη σειρά. Αυτό φαίνεται πιο έντονα στις γλώσσες όπου τα ουσιαστικά δεν διαθέτουν καταλήξεις πτώσεων και γι' αυτό η θέση τους

² Η συγγραφή του βιβλίου πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Γεωργιανών, Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών (Rustaveli Foundation, Grant N Y-01-10).

³ Για θεωρητικά ζητήματα της αντιπαραβολικής ανάλυσης βλ. Fisiak J., *Theoretical Issues in Contrastive Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins B. V. 1980; Krzeszowski T., *Contrasting Languages. The Scope of Contrastive Linguistics*. Berlin - New York: Mouton de Gruyter 1990.

μέσα στην πρόταση είναι αυστηρά καθορισμένη. Στην περίπτωση μας και οι δύο γλώσσες, και η ελληνική και η γεωργιανή, έχουν τις καταλήξεις των πτώσεων γι' αυτό το λόγο, υπάρχει μεγάλη ελαστικότητα στη συντακτική σειρά. Δηλαδή η τάξη των λέξεων δεν επιτελεί κάποια συντακτική λειτουργία, όπως συμβαίνει π. χ. στην αγγλική, όπου σε μια πρόταση είναι σχεδόν πάντοτε υποχρεωτική η σειρά SVO (ΥΡΑ).⁴ Απ' αυτή την άποψη η ελληνική κατατάσσεται στις γλώσσες με διάταξη SVO (ΥΡΑ) ή με εναλλακτική συντακτική σειρά VSO (ΡΥΑ), π. χ. *ο Ελότης πήρε το Νόμπελ*, ή *Πήρε ο Ελότης το Νόμπελ*,⁵ ενώ η γεωργιανή – στις γλώσσες με διάταξη SOV (ΥΑΡ), και εδώ με δυνατότητα αλλαγής της διάταξης.

Θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε αυτό με εξής σχήμα:

L₁ (VSO → SVO)

L₂ (SOV)

Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι η θέση του ρήματος στις γλώσσες αυτές δεν είναι αυστηρά καθορισμένη, άρα η θέση του υποκειμένου και κατηγορήματος εναλλάσσεται ελεύθερα. Γενικά, σύμφωνα με την καθολική γραμματική του N. Chomsky, οι γλώσσες που επιτρέπουν την παράλειψη του αντωνυμικού υποκειμένου (pro-drop), εφόσον αυτό μπορεί να δηλώνεται από τις αντίστοιχες καταλήξεις του ρήματος⁶ και σε περίπτωση μας, και οι δύο γλώσσες είναι pro-drop, π. χ. *μιλάω ελληνικά – ვλεπებრჯობ ჯბროვლავ*, χαρακτηρίζονται με τη δυνατότητα αντιστροφής υποκειμένου και ρήματος. Στη γεωργιανή γλώσσα το ρήμα συνηθίζεται να είναι στο τέλος της πρότασης ή φράσης, αλλά ούτε εδώ είναι αυστηρά καθορισμένη αυτή η θέση.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στα παλιά γεωργιανά υπήρχαν περιπτώσεις όταν από τη γραμμική διάταξη των λέξεων εξαρτιόταν το νόημα της πρότασης, στη σύγχρονη γεωργιανή γλώσσα αυτό το φαινόμενο δεν υπάρχει πια. Αλλά παρόλο που η σειρά των λέξεων στην πρόταση δεν είναι αυστηρά καθορισμένη, το ρόλο της θέσης των λέξεων είναι πολύ μεγάλο από τη στυλιστική ή υφολογική άποψη. Πολύ συχνά η σειρά των λέξεων εξαρτάται και από το λογικό τόνο στην πρόταση,⁷ Το ίδιο φαινόμενο μπορούμε να παρακολουθήσουμε και στην ελληνική γλώσσα, αν κάποιος

⁴ Mackridge P., Η Νεοελληνική γλώσσα. Περιγραφική ανάλυση της νεοελληνικής κοινής. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη 1990, 335.

⁵ Το παράδειγμα είναι από την αναφερόμενη μελέτη του Peter Mackridge.

⁶ Μπέλλα Σπ., Η Δεύτερη Γλώσσα. Κατάκτηση και διδασκαλία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2007, 88.

⁷ Για λεπτομερή ανάλυση βλ.: კვაჭიძე ლ., თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი. თბილისი 1996, 11-17.

τήμα της πρότασης τονίζεται ισχυρότερα κατά την ομιλία, μπορεί να αλλάξει η σειρά των λέξεων.

Υπάρχουν λίγες περιπτώσεις όταν η ελληνική γλώσσα προστρέχει στη διάταξη των λέξεων για να δηλώσει τις ποικίλες συντακτικές σχέσεις. Έτσι, π.χ. στην περίπτωση όπου τα σημαίνοντα της ονομαστικής και της αιτιατικής συμπίπτουν ο προσδιορισμός της λειτουργίας Υποκείμενο και Αντικείμενο γίνεται με θέση των λέξεων, π. χ. *μια αλεπού ένα φίδι σκότωσε*.⁸

Η τοποθέτηση του προσδιορισμού

Ανάλογα στην περίπτωση του προσδιορισμού σε κάποιες περιπτώσεις όταν η μορφή της γενικής και της αιτιατικής συμπίπτουν, π. χ. *ξενόδοχος αποζημιώνει πελάτη κουρέα* ή *ξενόδοχος αποζημιώνει κουρέα πελάτη*, η συντακτική λειτουργία του προσδιοριζόμενου και του προσδιορίζοντος καθορίζεται με θέση των λέξεων. Παρά το ότι στα ελληνικά η θέση των λέξεων στην πρόταση είναι ελεύθερη, υπάρχουν, ωστόσο, κάποιες «προτιμήσιμες» θέσεις. Έτσι συνήθως όταν έχουμε τον ετερόπρωτο προσδιορισμό στη γενική πτώση, το προσδιοριζόμενο προηγείται του προσδιορίζοντος.⁹ Στη γεωργιανή γλώσσα αντίθετα ο ετερόπρωτος προσδιορισμός χρησιμοποιείται πριν από το ουσιαστικό που προσδιορίζει. Π. χ. *βιβλίο του ανθρώπου - ვადთადხვს წიგნა*.

Απ' αυτή την ιδιαιτερότητα εξαρτάται και άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο των δύο γλωσσών. Εννοούμε τα καθολικά στοιχεία τα λεγόμενα *universalia* των γλωσσών. Γενικά, οι γλώσσες διαίρονται σε δύο κατηγορίες: οι γλώσσες που χαρακτηρίζονται με την τοποθέτηση της πρόθεσης πριν από τη λέξη που προσδιορίζει (Preposition), όπως είναι στην περίπτωσή μας η ελληνική, γενικά χαρακτηρίζονται και με την τοποθέτηση του ετερόπρωτου προσδιορισμού στη γενική πτώση, μετά από τη λέξη που προσδιορίζει, ενώ αντίθετα οι γλώσσες που έχουν στη γλώσσα προθέσεις μετά από τη λέξη που προσδιορίζουν (Postposition), δηλαδή επιθέσεις και όχι προθέσεις, όπως είναι στην περίπτωσή μας η γεωργιανή, γενικά χαρακτηρίζονται και με την τοποθέτηση του ετερόπρωτου προσδιορισμού στη γενική πτώση, πριν από τη λέξη που προσδιορίζει.¹⁰

Πρέπει να επισημανθεί εδώ επίσης ότι σε περίπτωση του επιθετικού προσδιορισμού η σειρά των λέξεων είναι η ίδια και στις δύο γλώσσες. Επομένως σ' αυτή την περίπτωση έχουμε θετική παρεμβολή, π. χ. *ωραία*

⁸ Σελλά-Μάζη Ε., Στοιχεία Αντιπαραβολικής Γραμματικής Ελληνικής-Τουρκικής. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση 2004, 262.

⁹ Σελλά-Μάζη Ε., ο. π., 263.

¹⁰ ვამერელაძე თ., კვიციანი მ., შადური ი., შენგელაია ნ., თეორიული ენათმეცნიერების კურსი. თბილისი 2008, 422.

κορίτσι - *εξοδωδο γρογο*, ενώ σε περίπτωση ετερόπτωτου προσδιορισμού - αρνητική).

Από τις διάφορες ασκήσεις με τους φοιτητές του τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών του Κρατικού Πανεπιστημίου Τιφλίδας, αποφάνθηκε ότι χρησιμοποιώντας τη Γενική οι φοιτητές κάποτε επιβάλουν τη σειρά των λέξεων από μητρική γλώσσα, αλλά αυτό γίνεται περισσότερο στο επίπεδο αρχάριων. Περισσότερο αυτή την παρεμβολή έχουμε στην προφορική γλώσσα και όχι γραπτή. Την ίδια παρεμβολή παρατηρούμε και σε περίπτωση των κτητικών αντωνυμιών.

Γενικά οι τυπολογικές συγκρίσεις σε ό,τι αφορά προσδιοριζόμενο και προσδιορίζον θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε ως εξής:

1. Η σειρά των λέξεων σε περίπτωση του επιθετικού προσδιορισμού είναι ίδια και σε δύο γλώσσες: προσδιορίζον προηγείται του προσδιοριζόμενου. (θετική παρεμβολή)
2. Η σειρά των λέξεων σε περίπτωση του ετερόπτωτου προσδιορισμού είναι διαφορετική, στην ελληνική γλώσσα η χαρακτηριστική σειρά είναι όταν προσδιοριζόμενο προηγείται του προσδιορίζοντος, ενώ στη γεωργιανή αντίθετα προσδιορίζον προηγείται του προσδιοριζόμενου. (αρνητική παρεμβολή / συνήθως στην προφορική γλώσσα)
3. Οι κτητικές αντωνυμίες στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιούνται μετά από τη λέξη που προσδιορίζουν, ενώ στη γεωργιανή πριν από τη λέξη που προσδιορίζουν. (αρνητική παρεμβολή / συνήθως στην προφορική γλώσσα)
4. Οι δεικτικές αντωνυμίες και στις δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται πριν από τη λέξη που προσδιορίζουν. Η διαφορά είναι μόνο στη χρησιμοποίηση του άρθρου, που στην ελληνική γλώσσα είναι απαραίτητο μετά από τη δεικτική αντωνυμία, ενώ στη γεωργιανή γλώσσα το άρθρο δεν υπάρχει. (αρνητική παρεμβολή)
5. Σε περίπτωση όταν χρησιμοποιούνται μερικοί προσδιορισμοί που δηλώνονται με διάφορα μέρη του λόγου, όπως είναι δεικτικές αντωνυμίες, αριθμητικά και επίθετα, πάντα θα είναι η ακόλουθη σειρά των λέξεων και σε δύο γλώσσες: δεικτικές αντωνυμίες, αριθμητικά και επίθετα. (θετική παρεμβολή)
6. Σε περίπτωση όταν προσδιορίζον δηλώνεται με αριθμητικά το προσδιοριζόμενο στην ελληνική γλώσσα είναι στον πληθυντικό αριθμό, ενώ στη γεωργιανή στον ενικό αριθμό. (αρνητική παρεμβολή)
7. Προσδιορίζον και προσδιοριζόμενο στην ελληνική γλώσσα κλίνονται όπως ξεχωριστά κλίνονται τα ονόματα, ενώ στη γεωργιανή γλώσσα έχουν ανώμαλη κλίση. Εδώ καθορίζονται δύο περιπτώσεις: α) όταν το θέμα προσδιορίζοντος τελειώνει σε φωνήεν, τότε κλίνεται μόνο το

προσδιοριζόμενο όνομα. β) όταν το θέμα προσδιορίζοντας τελειώνει σε σύμφωνο, τότε κλίνονται και τα δύο, απλώς το προσδιορίζον έχει ανώμαλη κλίση.

Διάφορες συντακτικές δομές: εργαστική και ονομαστική σύνταξη

Η τυπολογική ιδιαιτερότητα της γεωργιανής γλώσσας είναι η ύπαρξη της εργαστικής σύνταξης που εξαρτάται από την μεταβατικότητα του ρήματος. Στην ελληνική γλώσσα, όπως στην ινδοευρωπαϊκή γλώσσα έχουμε αντίθετα η ονομαστική σύνταξη (ή με την άποψη μερικών μελετητών αιτιατική σύνταξη)¹¹ που είναι πιο εύκολη για την κατανόηση κατά τη διδασκαλία μιας γλώσσας. Ο σημαντικότερος παράγοντας κατά την ονομασία της σύνταξης πρέπει να είναι μαρκάρισμα, σε περίπτωση όταν είναι μαρκαρισμένο υποκείμενο έχουμε - εργαστική σύνταξη, ενώ σε περίπτωση όταν είναι μαρκαρισμένο αντικείμενο - αιτιατική σύνταξη και όχι ονομαστική όπως συνηθίζεται να ονομάζεται στις παραδοσιακές γλωσσολογικές μελέτες. Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δομές αυτές ανήκουν σε μια τυπολογική τάξη, η οποία έχει στην ουσία τη σχέση υποκειμένου-υποκειμένου, και την αντιπαράθεση μεταβατικών και αμετάβατων ρημάτων. Επομένως η ύπαρξη των διάφορων συντακτικών δομών είναι επιφανειακή εκδήλωση των βαθύτατων αλλαγών που έγιναν στις γλώσσες. Δηλαδή, σύμφωνα με τη μετασχηματιστική γραμματική του Chomsky, έχουμε τη βαθιά δομή και την επιφανειακή.

Η εργαστική σύνταξη είναι χαρακτηριστική για τη Βασκική γλώσσα, για περισσότερες καυκασιανές γλώσσες και για μερικές άλλες. Αξιοσημείωτο όμως είναι, ότι σύμφωνα με μια υπόθεση ακόμα και η πρωτοινδοευρωπαϊκή γλώσσα είχε εργαστικό σύστημα.¹² Τέτοια συστήματα έχουν μια εργαστική πτώση για τον υποκείμενο των μεταβατικών ρημάτων και μια απόλυτη (ονομαστική) για το υποκείμενο των αμετάβατων, καθώς και για το αντικείμενο. Δηλαδή υπάρχει μια πτώση που δηλώνει το δρών πρόσωπο. Το σύστημα αυτό ισχύει για τον αόριστο, ενώ στον ενεστώτα το υποκείμενο των μεταβατικών ρημάτων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στη δοτική.

Την εργαστική σύνταξη θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε σχηματικά ως εξής:

¹¹ Вл. Гамкрелидзе Т., Иванов Вяч., Индоевропейский язык и индоевропейцы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры, I. Тбилиси: Издательство Тбилисского Университета 1984, 313-319.

¹² Beekes R., Εισαγωγή στη συγκριτική ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογία. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] 2004, 278-280, 348-353.

μεταβατικό ρήμα

	σύστημα με ονομαστική	σύστημα με εργαστική	σύστημα με εργαστική	
	αόριστος, ενεστώτας	αόριστος	ενεστώτας	
υποκείμενο	ονομαστική	εργαστική	ονομαστική	δοτική
αντικείμενο	αιτιατική	ονομαστική	δοτική	ονομαστική

Επομένως, το χαρακτηριστικό στοιχείο του κλιτικού συστήματος στη γεωργιανή γλώσσα είναι η έλλειψη της Αιτιατικής πτώσης και η ύπαρξη της Εργαστικής. Πρέπει να θυμηθούμε όμως όταν μιλάμε για πτώσεις στη γεωργιανή και την ελληνική γλώσσα, οι πτώσεις αυτές δεν είναι ταυτίσιμες παρόλο που μπορούν να έχουν ακόμα και την ίδια ονομασία π. χ. η ονομαστική πτώση είναι αρχική πτώση και για τις ινδοευρωπαϊκές και για τις καυκασιανές γλώσσες, αλλά στις ινδοευρωπαϊκές γλώσσες η πτώση αυτή είναι η πτώση του υποκειμένου (λεγόμενη ορθή πτώση) που αντιπαρατίθεται με την πτώση του αντικειμένου την αιτιατική (πτώση του άμεσου αντικειμένου). Στις περισσότερες καυκασιανές γλώσσες δεν υπάρχει αιτιατική, δηλαδή δεν υπάρχει μια πτώση για το άμεσο αντικείμενο, ενώ η ονομαστική δεν είναι μόνο η πτώση του υποκειμένου, αλλά με τα μεταβατικά ρήματα, είναι η πτώση και του άμεσου αντικειμένου. Επομένως, η Ονομαστική στις καυκασιανές γλώσσες δεν είναι ορθή πτώση, όπως είναι στις ινδοευρωπαϊκές.¹³

Εκτός απ' αυτό έχουμε να σημειώσουμε ότι στη γεωργιανή γλώσσα για τη λειτουργία του υποκειμένου χρησιμοποιούνται τρεις πτώσεις: ονομαστική, εργαστική και δοτική. Όπως αποφάνθηκε από τη διδασκαλία τις περισσότερες δυσκολίες έχουμε κατά την απόδοση του υποκειμένου που στη γεωργιανή γλώσσα είναι στη δοτική πτώση. Με βάση τις ασκήσεις που έχουν συμπληρώσει οι φοιτητές καταλήξαμε στα εξής συμπεράσματα:

1. Υπάρχουν δυσκολίες κατά την απόδοση των γεωργιανών προτάσεων με εργαστική σύνταξη στα ελληνικά.
2. Όταν το υποκείμενο είναι στη γεωργιανή γλώσσα στην εργαστική πτώση τα λάθη είναι ελάχιστα λόγω λογικής κατανόησης. Όμως σε περίπτωση όταν οι φοιτητές δεν βλέπουν παραδείγματα και έχουν να απαντήσουν απλώς τι πτώση πρέπει να χρησιμοποιήσουν για να δηλώσουν την εργαστική σύνταξη, τότε δυσκολεύονται να απαντήσουν και προσπαθούν να βρουν κάποια άλλη λύση αντί ονομαστικής.

¹³ ნიქოზა ა., იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი. თბილისი 1979, 135-136.

3. Τις περισσότερες δυσκολίες έχουμε κατά την απόδοση του αντικείμενου της εργασιακής σύνταξης που είναι στην ονομαστική πτώση. Εδώ έχουμε τρεις περιπτώσεις: α) Πρώτα σε περίπτωση των ουδετέρων ουσιαστικών οι δύο πτώσεις μορφολογικά συμπίπτουν, γι' αυτό το λόγο δεν μπορούμε να μιλήσουμε εδώ για κανένα λάθος. β) Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για θηλυκά, η διαφορά εδώ είναι μόνο στο άρθρο. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι σε μερικές περιπτώσεις οι φοιτητές εδώ δεν χρησιμοποιούν το άρθρο, ακόμα και εκεί που το άρθρο απαιτείται από τα συμφραζόμενα. Εφόσον στη γεωργιανή γλώσσα δεν υπάρχει άρθρο, γενικά και το έχουν παρατηρήσει οι γλωσσολόγοι και στους σπουδαστές στις μητρικές γλώσσες των οποίων δεν υπάρχει άρθρο,¹⁴ χαρακτηριστική είναι η υπεργενίκευση της χρήσης του άρθρου. Εδώ όμως έχουμε άλλη περίπτωση. Παρόλο που το φαινόμενο της υπεργενίκευσης ή υπερβάλλουσας χρήσης του άρθρου είναι χαρακτηριστικό και για τους γεωργιανούς φοιτητές, εδώ οι φοιτητές μη τυχόν κάνουν λάθος αποφεύγουν τη χρησιμοποίηση του άρθρου. Π.χ. *ο Νίκος αγόρασε (την) εφημερίδα*. Λοιπόν εδώ έχουμε αποφυγή (avoidance) χρήσης άρθρου, δηλαδή του τύπου της γλώσσας-στόχου που δεν υπάρχει στη μητρική γλώσσα. γ) Όσων αφορά τα αρσενικά, εδώ έχουμε να σημειώσουμε ότι μόνο τα αρσενικά ονόματα Νέας Ελληνικής στον ενικό εμφανίζουν και μορφολογική διάκριση [-ς ή ∅] αντίστοιχη με τη συντακτική τους διαφοροποίηση σε υποκείμενο ή αντικείμενο.¹⁵ Αυτό που δεν φαίνεται σε θηλυκά και ουδέτερα. Γι' αυτό το λόγο εδώ έχουμε περισσότερα λάθη. Η αιτία των λαθών είναι η παρεμβολή της μητρικής γλώσσας, όπου το αντικείμενο είναι στην Ονομαστική πτώση αντί της Αιτιατικής της ελληνικής. Π. χ. *θάθη βιβλία (Εργ.) ζωοβιβλίο δασκάλου (Ον.), Ο πατέρας μου (Ον.) γνώρισε τον Έλληνα διπλωμάτη (Αιτ.)*

Συμπεράσματα

Ο σκοπός της εργασίας μας ήταν να παρουσιάσουμε τις διαφορές ανάμεσα σε δύο γλώσσες, ώστε να ορίσουμε μερικά στοιχεία απαραίτητα στη διδασκαλία ελληνικής ως ξένης γλώσσας στους γεωργιανούς σπουδαστές. Παρά τις διαφορές που υπάρχουν στη γραμμική διάταξη της φράσης, στην τοποθέτηση του προσδιορισμού, στην ύπαρξη προθέσεων σε μια γλώσσα και επιθέσεων στην άλλη, και στις διάφορες συντακτικές δομές τις περισσότερες δυσκολίες κατά τη διδασκαλία και επομένως και εκμάθηση ελληνικής ως ξένης γλώσσας, βρίσκουμε στην απόδοση της εργασιακής σύνταξης και της τοποθέτησης ετερόπρωτου προσδιορισμού. Και πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας σ' αυτά τα συντακτικά στοιχεία κατά τη

¹⁴ Μπέλλα Σπ., ο. π., 36.

¹⁵ Mackridge P., ο. π., 115.

διδασκαλία γιατί εδώ αισθάνεται περισσότερο η αρνητική παρεμβολή της μητρικής γλώσσας διδασκόμενων. Με την ανακοίνωσή μας υπογραμμίσαμε ακόμα μια φορά τη σπουδαιότητα της αντιπαραβολικής ανάλυσης κατά τη διδασκαλία ξένης γλώσσας καθώς και το ρόλο της παρεμβολής γλωσσικών ιδιοτήτων και συνηθειών από τη μητρική γλώσσα του σπουδαστή στη ξένη γλώσσα.